

Skolbibliotek Mitt

Medlemsblad
Nummer 8, december 2006

Utsatt skolbibliotek

Nolaskolan i Örnköldsvik, en gymnasieskola med drygt 1000 elever, har idag en bemanning på 1,3 bibliotekarier i sitt skolbibliotek (inga assistenttimmar, de försvann för flera år sedan). Av besparingsskäl har man nu varslat den ena bibliotekarien om uppsägning. Från Skolbibliotek Mitts sida har vi reagerat på detta genom att skriva ett inlägg i lokaltidningen, Örnköldsviks Allehanda. Detta publiceras här i sin helhet (tidningen valde att förkorta något). Lite senare fick vi mothugg – det finner du på nästa sida. Eva Johansson, kassör i föreningen och skolbibliotekarie i Kramfors, skrev en replik (även den på nästa sida). Och där står vi nu. Många har hört av sig och instämmer i vår protest, men skolledningens beslut står fast...

Värna skolbiblioteket!

En vanlig dag i skolbiblioteket:

"Hördu, vi behöver bilder på Shakespeare, var ska vi leta?"

"Jag ska jämföra spädbarnsdödligheten i Somalia och Sverige, var hittar man sånt?"

"Har ni nån bra artikel om den där ryska journalisten som blev mördad?"

"Vi ska skriva en rapport om stress, finns det några böcker om det?"

"Hur är dammsugare egentligen konstruerade?"

"När var freden i Versailles? Vilka var med och bestämde om den?"

Vi lever i ett informationssamhälle där förmågan att söka och sovra i informationsflödet blir allt

viktigare. I den nya gymnasie-reformen trycker man på vikten av elevernas "förmåga att söka och kritiskt granska information" (vikten av sådana kunskaper minskar inte oavsett vilka förändringar som görs i skolpolitiken i och med Alliansens valseger). Den yrkesgrupp inom skolan som framför andra besitter denna informationskompetens och förmåga att förmedla den är bibliotekarierna.

Ett bibliotek är inte bara hyllor med böcker, det är en pedagogisk funktion. Kalle Güettler, lärare, bibliotekspedagog och ordförande i Nationella skolbiblioteksgruppen, skriver att skolbiblioteket *"är mycket mer än ett rum med böcker och någon dator. Det är en plats för studier, enskilt och i grupp, för lässtimulans och boksamtal, för informationssökning såväl i böcker som på nätet. Där finns personal som kan ge den djupare handledning som lärarna inte hinner med i klassrummen"* (Pedagogiska magasinet nr. 3/05).

Den personal som bemannar biblioteket är ovärderlig! Idag, när undersökning på undersökning dessutom ger vid handen att läsandet och läsförståelsen går ned, är det viktigare än någonsin att det finns utbildad personal som inte bara sköter de praktiska sysslorna utan kan arbeta aktivt med dels att förmedla litteratur, dels vara ett stöd för såväl lärare som elever i informationssökningsprocessen.

(forts. på nästa sida)

Vår nya ordförande har ordet!

Ja, nu sitter jag här som ny ordförande efter Jenny som har gjort ett så bra jobb i flera år. Jag hoppas kunna göra ett lika bra arbete.

Det lider mot jul och här på skolan är förberedelserna inför lucia och julfest i full gång. Julböckerna lånas ut med strykande åtgång. För att inte tala om alla deckare som många vill läsa under julhelgen. På mitt nattduksbord ligger Dennis Lehane och väntar.

I detta nummer av medlemsbladet tar vi upp insändare om skolbibliotek som publicerats i Örnköldsviks allehanda. Vi måste fortsätta upplysa om att skolbiblioteket är ett viktigt pedagogiskt verktyg! Vårt årsmöte hölls på Boklådan i Själebad, där vi gjorde ett mycket intressant studiebesök – mer om Boklådan i nästa nummer! Åre kommun har fått ett nytt bibliotek och det vill vi naturligtvis skriva om.

Hoppas att ni ska få mycket nytta och nöje av vårt nya medlemsblad.

Till våren tar vi nya tag med studiedagar och nya medlemsblad. På skolbiblioteks-föreningarnas regionala hemsidor publiceras allt viktigt om skolbibliotek. Kolla in på vår sida för att se information om vårens aktiviteter mm. Börja här: www.skolbibliotek.se

God jul önskar styrelsen genom ordf.
Åsa Andersson

På Nolaskolan finns nu planer på att dra in en halvtidstjänst i biblioteket - vilket innebär att den totala bemanningen kommer att uppgå till 0,8 tjänster. Hur den enda kvarvarande bibliotekarien skall hinna med att hjälpa och stödja mer än 1000 gymnasieelever och 100 lärare och andra anställda är för oss en gåta. Åtgärden innebär t.ex. att biblioteket inte längre kommer att kunna hålla öppet hela skoldagen - för ett obemannat bibliotek är inget alternativ. Som tidigare påpekat - biblioteket är inte bara en lokal, det är en funktion. Och utan kompetent personal får inte eleverna den hjälp de behöver!

Ser man till bemanningen vid de andra kommunala gymnasiebiblioteken i länet kommer Nolaskolan att lägga sig i det absoluta botten-skiktet. Inte någonstans har man prioriterat ned verksamheten på detta sätt.

Tänk om! Biblioteket är en tillgång för skolan, inte en belastning! På Värmdö gymnasium (Årets skolbibliotek 2003) har elevernas betygssnitt de senaste åren höjts – vilket sammanfaller med skolans satsning på biblioteket. Vore inte det ett exempel att följa?

**Jenny Johansson
Ordf. Skolbibliotek Mitt**

Några dagar senare, 25/10, fick vi alltså en reaktion. För oss som arbetar i skolbibliotek och för alla som inser vikten av den verksamhet skolbiblioteken bedriver var detta något av en spark i magen....

Låt eleverna själva söka svaren

Innehållet i insändaren om "Värna skolbiblioteket" i lördagens ÖA (21/10), verkar något överdrivet i ambitionen att hjälpa. Insändaren framhåller hur viktigt det är att eleverna får hjälp att finna svar på vissa frågeställningar hos skolbibliotekarierna. Frågan uppstår: kan det verkligen vara ett biblioteks uppgift att vara stödlärare till skolan. Att servera svaren? På så gott som alla frågor går det alldeles utmärkt att finna svar på internet, åtminstone för elever på gymnasieskolan. Och det kan eleven göra själv.

De frågor som bibliotekarien ställde i insändaren fanns alla svar tillgängliga inom en kort stund. Att söka på nätet torde dessutom alla i den åldern inte alls vara okunniga om. Snabbare och troligen säkrare än att vänta på hjälp av någon stressad bibliotekarie på ett skolbibliotek. Om skolbiblioteken enbart finner motiv för sin existens i frågor liknande de som angavs i insändaren, så är det fullt troligt att deras existens hotas, genom att tjänster dras in och öppethållandet minskar.

Det verkar allt för naivt att tro, att bibliotekstjänsterna ska vara lika många nu i vår datoriserade

tillvaro som tidigare. Eleverna utnyttjar ofta biblioteken som uppehålls- och pratrum. Detta är störande för allmänheten vid eventuellt besök eftersom stolar, bänkar och till och med bord upptas av trötta ben och bakdelar från skolrummen.

Alla verksamhetsområden i dag råkar ut för kostnadsbesparingar. Eller ifrågasättande om de behövs. Där så är befogat dras tjänster in. Man kan tänka sig att biblioteken, i alla former, kommer att skärskådas. Besöker man till exempel en bankinrättning, en vårdcentral eller annan institution som dessutom tar betalt för sina tjänster, så visst får man vänta. Är det då egentligen så otillfredsställande om det även skulle drabba boklånaren att vänta tills bibliotekarien kan ge låneråd? Kanske går det ändå att spara in någon tjänst genom de hjälpmedel som erbjuds på nätet och ägna utlåningen den tid som behövs.

VUXEN SOM GÄRNA SJÄLV ROTAR I HYLLORNA OCH PÅ NÄTET

I detta läge kontaktade vi bl.a. Monica Nilsson, ordförande i den specialgrupp för skolbibliotek som tidigare fanns under Svensk Biblioteksforening, Även om specialgruppen inte längre finns (organisationen ser nu annorlunda ut) reagerade Monica direkt, skrev en insändare och undertecknade den tillsammans med generalsekreteraren för Svensk Biblioteksforening, Niclas Lindberg. Nu tog Örnköldsviks Allehanda inte in den (förmodligen för att den var ganska lång, och kanske för att den inte var skriven lokalt?) - men Eva Johansson, kassör i Skolbibliotek Mitt, skrev en egen replik som tidningen publicerade:

Källkritiskt tänkande allt viktigare

Svar till Vuxen som gärna själv rotar i hyllorna och på nätet, ÖA 26 oktober:

Visst kan vem som helst utan några större problem med hjälp av en sökmotor slänga iväg en fråga på Internet och hitta sidor med information. Problemet med den öppna delen (gratis och tillgänglig utan registrering och så vidare) av internet är att vem som helst kan författa en text om valfritt ämne och publicera denna text. Det är väldigt enkelt att få sin sida att se proffsig ut med snygg layout och fina bilder.

Men det finns ingen som helst kontroll av att författaren verkligen har kunskaper inom det ämne som behandlas och det finns inte heller någon varudeklaration om syftet med texten.

Och vad är det som säger att någon av de 50 sidor som hamnar överst i träfflistan är den bästa (om man orkar gå igenom ens så många när man har tidspress och vill klara betygskraven) och inte någon av de andra tolv miljoner sidor som man också fått träff på.

Skolbibliotekariernas uppgift är just att lära eleverna sökstrategier för att öka sin träffsäkerhet och att lära dem ett källkritiskt tänkande så att de hittar relevant

information och kan värdera källan och därmed få en känsla för om de kan lita på informationen de funnit, det vill säga just lära eleverna att söka själva. Bibliotekarier har kunskaper om olika källor och om hur sökningar fungerar. Det är stor skillnad på hur sökmotorer arbetar, om de endast söker reda på förekomsten av ord i hela eller delar av dokument eller om de använder sig av tilldelade ämnesord eller till och med ger träffar utifrån sponsring.

Genom att dra ned bemanningen av Nolaskolans skolbibliotek kommer eleverna i högre grad att söka sig till folkbiblioteken för att få hjälp med sina uppgifter. Men ett folkbibliotek har inte ett skolbiblioteks uppgift eller resurser för att undervisa eleverna i sökstrategier och källkritik eftersom de även har resten av kommunens befolkning att serva med information.

Det som författaren till "Låt eleverna söka själva" upplever som störande kommer därmed att förflyttas från skolbiblioteket till folkbiblioteken (vilket torde vara de bibliotek som författaren till nämnda artikel besöker och använder).

EVA JOHANSSON
Skolbibliotekarie i Kramfors kommun

NYTT BIBLIOTEK I ÅRE

Det byggs så det knakar i Åre och det verkar nästan som om varje ny dag presenterar ett nytt bygge. Ett av husen som nu står klara är Station Åre, som förutom järnvägsstation hyser en mängd butiker och – inte minst – Åre bibliotek som numera är sambo med Åre turistbyrå.

Fram till den 25/10 låg Åre bibliotek i samma byggnad som Åre skola och fungerade som ett vardagsrum för eleverna där. Då var det bara några steg från klassrummet till biblioteket och många elever kom flera gånger om dagen och lånade böcker, satt vid en dator eller bara pratade en stund. Nu måste man klä på sig jacka och stövlar, åtminstone vid den här tiden på året, för att ta sig den fem minuter långa promenaden till bibblan.

Under slutet av vårterminen och början av hösten har förberedelserna för flytten varit i full gång. Biblioteket skulle flytta, men ingen ville att samarbetet skulle upphöra och alla, både skola, bibliotek och elever, var engagerade för att samarbetet skulle fortsätta på ett så bra sätt som möjligt. Därför lades en plan för hur man skulle göra för att fortsätta jobba ihop med eleverna. Det bestämdes

datum och aktiviteter för höstterminen och utifrån skolans terminsplanering bestämdes vilka boklådor som behövdes under olika tider. Dokumentet är naturligtvis inte hugget i sten och spontana tillställningar får också utrymme. Efter att portarna för det nya biblioteket slogs upp den 25/10 har de flesta klasser varit på besök för att titta på det nya biblioteket och lära sig hitta, både bland böckerna och i katalogen. De har också, med viss fascination, fått prova på den nya självutlåningsautomaten med Rfid-teknik. De som var på biblioteket när alla böckerna skulle "chippas" kunde förklara för sina kamrater hur det fungerade och att det inte var streckkoden utan en liten "antenn" i böckerna som automaten kände av.

Tidigare har biblioteket fungerat som ett vardagsrum för eleverna på Åre skola, vilket var väldigt trevligt. Nackdelen med det har dock varit att de i viss mån inte betraktat biblioteket som något annat än ett uppehållsrum och därmed inte lärt sig riktigt hur det fungerar. Även för personalen, både på skolan och på biblioteket har det varit så naturligt att man träffas i fikarummet eller korridorerna, att man inte har tyckt att det varit nödvändigt att egentligen planera så mycket, man ses ju i alla fall. Många projekt har därför både beslutats och genomförts lite i samma anda, att biblioteket är ett vardagsrum. I och med förberedelserna för flytten har man blivit tvungen att göra en mer långsiktig planering, vilket har gjort att det har varit lättare att få till stånd viktiga aktiviteter, som att alla elever under organiserade former får lära sig hitta i biblioteket och bibliotekets katalog, men också att både biblioteket och skolan har kunnat planera in dessa tillfällen i den övriga verksamheten på ett bättre sätt.

En klar fördel med flytten är naturligtvis att det nya bibliotekets öppettider och personalstyrka utökats betydligt, vilket har gett större utrymme för gemensamma aktiviteter. Det har också inneburit att spontana tillställningar med kortare varsel är lättare att få till. I dagarna avslutar eleverna till exempel ett stort arbete med att skriva egna böcker och när de är klara ska det bli releaseparty på biblioteket, med skål i saft för att fira.

I och med att biblioteket flyttat ut från skolan och öppettiderna utökats har också fler barn kommit till biblioteket på sin fritid, med eller utan föräldrar, för att läsa, se på en av de filmer som rullar på bibliotekets barnavdelning, eller hänga med sina kompisar.

Det är utan tvekan med viss saknad både elever, lärare och bibliotekspersonal tänker på "den gamla goda tiden". Men elevernas kommentarer om biblioteket och den nya tekniken har varit odelat positiva: "Det är fett snyggt på nya bibblan" och "Nya bibblan äger" måste väl ses som goda betyg!

Henriette Sandell, Åre bibliotek
henriette.sandell@are.se

Några boktips inför jul...:

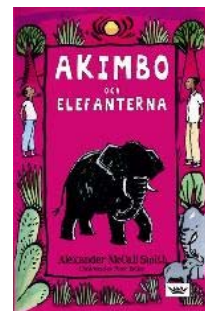
Alexander McCall Smith: *Akimbo och elefanterna*

Alexander McCall Smith behöver ingen närmare presentation - efter succéromanerna om *Damernas detektivbyrå* vet de allra flesta vem han är. Vad en del dock kanske inte vet är att han också skrivit en rad böcker för barn och unga.

Akimbo och elefanterna är en spännande berättelse om en modig afrikansk pojke som bestämmer sig för att stoppa en grupp tjuvjägare som dödar elefanter för betarnas skull. Akimbo är rädd att det en dag inte längre kommer att finnas några elefanter kvar på savannen, om inte han gör något åt saken. Men att lura tjuvjägarna i en fälla kan vara farligt...

Boken är indelad i lagom långa kapitel och illustrerad med svartvita teckningar - ibland små, ibland täcker de hela uppslaget.

Precis som böckerna om Mma Ramotswe är boken om Akimbo en varm och positiv skildring av livet i Afrika, utan fördomar och pekpinningar. Perfekt för barn som vill läsa på egen hand, eller kanske som högläsningsbok? Den har något att ge både barn och vuxna!

Robert Swindells: *Skyddad identitet*

Glen är som vilken tonåring som helst, om det inte vore för att han och hans familj har tvingats flytta och lever med skyddad identitet. I trakten där de tidigare bodde härjade en seriemördare, och som alla andra chockerades hans familj över de fruktansvärda brotten. Men så visade det sig att den som våldtagit och mördad fem unga kvinnor var Glens bror Gav - och det blev ohållbart för Glen och de andra att bo kvar efter rättegången.

Nu kämpar Glen inte bara med att finna sig tillrätta med sitt nya liv - utan också med tanken på hur hans älskade storebror kunde begå sådana avskyvärda handlingar. Varför? Ingen i familjen anade något - hemma var han alltid samma gamla Gav. Vad rörde sig egentligen inom honom? Samtidigt jobbar en kvällstidningsreporter med att försöka ta reda på var kvinnomördarens familj gömmer sig. För har inte allmänheten rätt att veta - vem vill bo granne med en sådan familj? Robert Swindells har fått flera priser för sina ungdomsböcker och väjer inte för svåra ämnen som rasism, ungdomsbrottslighet och hemlöshet. *Skyddad identitet* är en stark och tankeväckande bok.

Angie Sage: *Magi (Septimus Heap: bok 1)*

Silas och Sarah Heaps son Septimus dör vid födseln. Samma natt hittar Silas ett övergivet spädbarn i skogen, och paret Heap tar den lilla flickan till sig. Jenna uppfostras som vore hon deras egen, även om hon till skillnad från sina sex äldre bröder har blå ögon istället för gröna och dessutom saknar de andras magiska förmåga.

Men vem är Jenna? På sin tioårsdag tvingas hon och den övriga familjen Heap fly från sin bostad i Kringelkroken, lämna borgen och gömma sig i Tröstlösa Träsket. Varför vill DomDaniel, den mörke magikern, få tag på henne? Och - vad hände egentligen med Septimus Heap? Dog han verkligen vid födseln så som barnmorskan påstod?

Magi är den första delen i en fantasytrilogi - här vimlar det av magiker, magoger, dylingar, huggare och andra varelser, trollformler och besvärjelser står som spön i backen och många hemligheter väntar på att avslöjas... Välkommen in i en annorlunda värld!

Philip Pullman: *Den tatuerade fjärilen*

"Chris Marshall träffade flickan som han skulle komma att döda en varm kväll i början av juni". Så börjar Philip Pullmans senaste ungdomsbok, *Den tatuerade fjärilen* - en historia om kärlek och svek som det är omöjligt att släppa!

Chris liv förändras när han träffar Jenny - hon är allt han någonsin drömt om och han vill inget hellre än att få vara med henne. Men det finns saker om Jenny som Chris inte känner till, saker som hon inte kan berätta om för någon. När så slumpen gör att de förlorar kontakten, sätts en händelsekedja igång som ingen av dem kan påverka och som oundvikligen leder fram till katastrofen. Men trots att man som läsare redan vet hur det kommer att gå drivs man hela tiden framåt av frågorna om hur och varför - vad är det som gör att deras kärlek är dömd på förhand? Engelsmannen Pullman är mycket läst och omtyckt - i fjol fick han Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne. Han skriver böcker i olika genrer; bl.a har han skrivit fantasy-trilogin *Den mörka materian* - där en av delarna som första barn-/ungdomsbok någonsin tilldelades Whitbreadpriset.

... tipsade gjorde Jenny Johansson

På fortbildningsfronten...:

Välkomna till ett seminarium om utveckling av skolbibliotek

- Målgrupp:** Politiker, skolledare, skolchefer, bibliotekschefer, skolbibliotekarier och lärare
- Plats:** Samlingssalen, Jämtlands läns bibliotek, Rådhusgatan 25-27, Östersund
- Datum:** Torsdagen 15 februari 2007
- Tid:** 10.30 – 15.00. Kaffe serveras från 10.00
- Kostnad:** 350:-/person exkl. moms, inklusive förmiddagskaffe och lunch i bibliotekscaféet
- Anmälan:** Senast 9 februari, ange namn, faktureringsadress och e-postadress till skolan@btj.se

I skolan pågår ett ständigt och viktigt utvecklingsarbete. Arbetsformer och pedagogiska styrdokument utgår i allt större utsträckning från elevernas egna frågor och aktiva kunskapssökande. Vi vet att skolbiblioteket är en resurs som både främjar elevernas läs- och skolutveckling samt ökar deras informationskompetens. Hur kommer man då från vision till verklighet?

Program:

- 10.30 – 12.00** **Lars Rejdnell**, verksamhetschef, Skol- och Barnomsorgsförvaltningen i Växjö kommun, föreläser om "Att utveckla skolbiblioteket från ett bokmagasin till ett centrum för läslust och lärande med resultatet ökad måluppfyllelse i skolan". Växjö kommun och Skolbiblioteksforum erhöll utmärkelsen "Årets Bibliotek 2004".
- 12.00 – 13.00** Lunch
- 13.00 – 14.30** **Göran Johansson**, rektor på Linnéskolan i Älmhult, föreläser om "Skolbibliotekets integration i en pedagogisk verksamhet". Linnéskolan erhöll utmärkelsen "Årets skolbibliotek 2005".

Varmt välkomna!

Ingrid Lindgren
Lars Hammarlund
BTJ
ingrid.lindgren@btj.se
lars.hammarlund@btj.se

Maj Eriksson
Biblioteksconsulent
Jämtlands läns bibliotek
maj.eriksson@jlb.ostersund.se
tel. 063-143048

Faktaboken i skolan

Tillsammans med **Länsbibliotek Västernorrland** och **Jämtlands Läns bibliotek** planerar Skolbibliotek Mitt för en spännande studiedag till våren. Datum är i skrivande stund inte bestämt, men preliminärt siktar vi på april eller maj 2007.

Detta blir en studiedag med länsbibliotekarien på Gotland, **Christina Svensson**, som läst barnfaktaböcker i mer än 20 år, och författaren och förra redaktören för *Kamratposten* **Dan Höjer**, som berättar om att skriva faktaböcker och konsten att skala bort.

Håll utkik på vår hemsida, där lägger vi ut information så snart vi vet mer!

En av de bästa sakerna med böcker är att det ibland finns fantastiska bilder i dem.

George W. Bush

Låna aldrig ut böcker - ingen lämnar någonsin tillbaka dem. De flesta böcker jag har i min boksamling är sådana som mina bekanta har lånat ut till mig.

Anatole France

Uppfinnandet av boktryckerikonsten är världshistoriens största händelse.

Victor Hugo

Även den sämsta bok har en god sida: den sista.

John Osborne

Internets vadan och varthän när Lars Våge föreläste

Torsdagen den 9 november i Sundsvall samlade Svensk biblioteksförningens ZY-förening åhörare intresserade av att nätverka om norrländsk litteratur, träffa äkta poeter samt inte minst lära om trender och tendenser inom webbsökningar. Kunnige **Lars Våge**, bibliotekarie, bloggare på Internetbrus.com och författare till flera böcker om Internet- och bloggosfär presenterade några huvudstråk i utvecklingen.

Skräddarsy dina Internetsökningar

Efter millennieskiftet var det hett med personanpassade sökningar. Mindre aktörer som Firefox gick i täten, marknadsledare som Google intresserade sig senare. Genom att göra personliga inställningar; skapa en intresseprofil så att denna filtrerar framtida sökningar styrs träffarnas rankning. Resultaten sparas. Om man tenderar att upprepa sökningarna så vet arkivet med dina äldre sökningar vilka sajter du favoriserat och dessa framträder högre rankade i en personligt filtrerad sökning än för den som använder "vanliga" Google med generella sökkriterier. Kritiker menar att den personliga integriteten, till dels redan avskaffad i IT-eran, gör att vissa inte medvetet vill lämna elektroniska fotspår kopplad till den intresseprofil som söktjänster begär för att optimera en "personlig sökning".

En annan sida av myntet "personliga sökningar", som funnits i ett decennium, är Desktop Search, nedladdning av program som indexerar och söker igenom filerna på datorn. Användbart när du söker ett speciellt e-brev bland tusentals i din inbox! Copernic föredras av verksamma inom informationsyrkena, medan Altavista erbjöd tjänsten först.

Akademisk sökning.

De som skylt Internet för att vara en jättelik soptunna med enstaka guldkorn är glada för den akademiska sökningen. Först på banan, 2001, var Scirus som indexerar mer än 250 miljoner webbsidor med toppdomäner som .edu, .gov och .org. Scirus säger sig filtrera bort det icke-akademiska. "När du söker på REM så ger Google dig rockgruppen, vi förstår att du söker information om drömsömn (REM)", exemplifierar Scirus. Söktjänsten backas upp av Elseir, det största vetenskapliga förlaget, och uppger sig gräva fram sökträffar från tidskriftsarkiv, pdf-filer med mera där andra går bet.

Google väntade till november 2004 innan man böjde sig för den akademiska världen med Google Scholar, enligt Lars Våge ett hafsvverk om man närgranskar tjänsten.

Yahoo! Search Subscriptions lanserades i juni 2005. Söker i referens-, tidskrifts- och vetenskapssidor tillhandahållna av LexisNexis, IEEE Publications, Factiva, men även Wall Street Journal och New England Journal of Medicine (smått berömda inom respektive forskningsfält).

Windows Live Academic sjösattes i april 2006. Här har Gates & co tänkt till, menar Våge, träffarna har abstracts så att forskare/bibliotekarie snabbt kan gör en relevansbedömning. Böckernas ISBN heter DOI för digitala

dokument, vilket förenklar källidentifikationen. En stor andel av träffarna är i fulltext abonnemangsbaserade, men inom universitetens nätverk så finns åtkomst till lejonparten av dem.

Boksökning – lätt passé i en artikel om *nya sökmöjligheter?* – dock inte om man utöver bibliotekskataloger också framhåller några projekt som medger sökningar i böcker. OCLC, Online Computer Library Center, är ett globalt (numera 40-årigt) bibliotekskooperativ/ samarbetsorgan som vill sprida/ tillgängliggöra samlingar oavhängigt av språk och form - digitalt dokument eller bok - för fler användare via sitt gemensamma skötebarn WorldCat som visar poster i Google och Yahoo och positionerar biblioteken som informationsbärare för den generation surfare som sällan ser bortom sökmotorerna i jakten på information.

I oktober 2003 lovade världens ledande webbhandel Amazon.com fulltextsökning i 120 000 böcker, många fler numer.

I likhet med tidigare söktrender vittrade Google förlorade marknadsandelar och presenterade 2004 Google Print, som vuxit i maklig takt. Många e-böcker fanns tidigt inkorporerade. Google väckte viss häpnad när man sade att alla böcker i New York Public Library och Oxford University skulle skannas in och vara sökbara i framtiden. Upphovsrättsorganisationer samtyckte inte och stämningar följde. Tillväxthastigheten var blygsam och ett namnbyte till Google Books är tänkt att rädda ett ifrågasatt varumärke.

Frankrikes nationalbibliotek, av hävd kritiska till amerikanska mediejättar, började skanna in europeisk litteratur. Microsoft såg en möjlig allierad, började skanna in British Librarys bestånd och European Digital Library skapades. En inskanning hittills bakom lyckta dörrar.

Många författare vill bidra till att deras tankar och forskning skall nå ut, resonerar Open Content Archive och låter skanna in verk med författarnas samtycke och finansiärer som University of California och Adobe.

Videosökning har haft förlig vind bara de senaste två åren. Det beror på en copyrightproblematik, men även på att det är vaga indexeringar av videofiler där metataggar och filnamn identifierar innehållet.

Altavista och Fast Search såg först av alla potentialen hos videosökningar, men det var Yahoo som hårdlanserade funktionen under 2004. Google replikerade året därpå med en egen videosökning där användaren med hjälp av Flash kan titta på sökträffarna direkt. YouTube, en fildelnings-sajt mest med nöjesklipp, hade då knaprat åt sig så stora marknadsandelar att Google köpte YouTube för ett svindlande belopp. Musik- och filmindustrin började se om sitt hus och sökte juridiskt hindra fildelning, en ganska fruktlös dragkamp som pågår och kommer att pågå. Yahoo och Google har båda givit videosökning en framskjuten plats på startsidorna. Näst efter webb- och bildsökning rankas den som lika viktig eller viktigare än

nyhetssökning! Windows Live Video Search är helt färsk inom området videosökning och här hittar man många bevarade föreläsningar från världens universitet, ett par från de svenska.

Censur

Lars Våge tangerade också den goda och den onda censuren. Den goda apropå tyska och franska ansträngningar att i samverkan med söktjänsterna stänga ut barnpornografi, våldsglorifiering och nazism. Både Google och Yahoo har råkat i klammeri med människorättskämpar, bl a Human Rights Watch. Google för att ha gått med på att lansera en censurerad version; samhällsomstörtande ord "faller bort" i Kina. Altavista och Google hade tidigare varit blockerade för kinesiska användare varpå Google valde att investera i Baidu, en kinesisk söktjänst där myndigheterna filtrerar bort vederstyggliga sökord. Lockelsen att vara en faktor i världens folkrikaste stat var övermäktig, trots att "free speech" väl är Internets grundsats? Yahoo var snäppet värre när de lämnade ut personuppgifter om människorättskämpar till kinesiska myndigheter. Kinesiska Yahoo lanserades halvåret efter dito Google 2006.

RSS, *Rich Site Summary*, är ett bra verktyg för omvärldsbevakning i informationsyrkena, sade Våge och bytte spår. Nya artiklar eller inlägg hos nyhetsbyråer eller bloggar spåras av RSS-läsaren, förslagsvis den fritt tillgängliga Netvibes, som automatiskt läser av data. Mata bara in i RSS-läsaren vilka URL-adresser den skall bevakna åt dig så får du, överskådligt presenterat, senaste nytt om bibliotek, rymdfärder, skådisen som ditt hjärta bankar för, eller vilket intresset nu är.

Fransmän är djävare än amerikaner i utvecklingen av sökmotorgränssnitt. Titta exempelvis på navigationen i träfflistorna i Exlead, där sidorna visas i tumnagelformat bredvid texten som beslutunderlag för om det är en sida att undersöka närmare. Titta även på Kartoos experimentglädje när materialet sorteras i brandgula mappar beroende på infallsvinkel. För markören över mappen så summeras mappens innehåll i text i vänstermarginal och fler sökord föreslås för att bättre ringa in sökningen. Goda exempel i ett universum där inte fullt så dynamiska Google, Yahoo och MSN annars kämpar om världsherraväldet.

Jenny Stenlund
jenny.stenlund@spray.se

Länk:

<http://internetbrus.com/>

<http://searchenginewatch.com/>

Känns webbens många irrgångar övermäktiga? Bevaka Internetbrus som Lars Våge driver med Lars Iselid och Search Engine Watch, dess internationella motsvarighet, som följer utvecklingen på Internet.

Litterär frågesport

Ta en paus i julförberedelserna och fundera på nedanstående frågor! Svaren finns på nästa sida, men tjuvkika inte!

1. Vad heter Harry Potters bästa vänner?
  - a) Hermione och Ron
  - b) Pansy och Draco
  - c) Angelina och Oliver
2. Stanley Yelnats åker till Camp Green Lake för att avtjäna sitt straff. I vilken bok?
  - a) *Gangsterbröder* av Nigel Hinton
  - b) *Ett hål om dagen* av Louis Sachar
  - c) *Den utvalde* av Lois Lowry
3. Vilka arbetar Alex Rider för i böckerna av Anthony Horowitz?
  - a) CIA
  - b) FBI
  - c) MI6
4. Ur vilken bok är nedanstående hämtat?

"Hon är snygg och populär. Han är en nobody. Hon kallas för bimbo, han för böggjavel. Hon hatar sitt liv. Han hatar sitt liv."

  - a) *Snygg* av Joyce Carol Oates
  - b) *Sandor slash Ida* av Sara Kadefors
  - c) *Den första gång jag såg dig* av Katarina Kuick
5. Isabelle Halvarsson har skrivit en serie böcker om Fräs. Vilken sorts djur är han?
  - a) Hamster
  - b) Hund
  - c) Katt
6. Vem vann ALMA-priset 2006? (Astrid Lindgren Memory Award, www.alma.se)
  - a) Christine Nöstlinger
  - b) Katherine Paterson
  - c) Lygia Bojunga
7. Lian Hearn, författare till *Sagan om klanen Otori*, heter egentligen något annat. Vad?
  - a) Gillian Rubinstein
  - b) Gillian Henderson
  - c) Gillian McCarthy
8. Martin Eriksson som skrivit *Sveakampen* är mer känd under sitt artistnamn, som är...?
  - a) E-Type
  - b) Brolle Jr
  - c) Bosson

Styrelsen för Skolbibliotek Mitt:

Ordförande

Åsa Andersson

Jämtlands läns bibliotek

063-14 40 34

asa.andersson@jlb.ostersund.se

Vice ordförande

Yvonne Henriksson

Långsele bibliotek

0620-216 83

yvonne.henriksson@skola.solleftea.se

Kassör

Eva Johansson

Herrskogs bibliotek

0613-71 65 37

eva.johansson@kramfors.se

Sekreterare

Jenny Stenlund

Biblioteket, Timrå gymnasieskola

060-16 32 94

jenny.stenlund@skola.timra.se

Ledamot

Jenny Johansson

Parkbiblioteket, Örnsköldsvik

0660-883 55

jenny.johansson@ornskoldsvik.se

Ledamot

Birgitta Ingebrand

Ljustadalens bibliotek, Sundsbruk

060-53 61 81

birgitta.ingebrand@sundsvall.se

Ledamot

Henriette Sandell

Åre bibliotek

0647-16834

henriette.sandell@are.se

Ledamot

Jannike Lundgren

Hede bibliotek

0684-16879

jannike.lundgren@hede.se

Suppleant

Margareta Nylin

Bergs kommunbibliotek, Svenstavik

0687-162 00

margareta.nylin@berg.se

Suppleant

Anita Norman

SBC, Jämtlands läns bibliotek

063-143094

anita.norman@jlb.ostersund.se

Vår hemsida:

www.skolbibliotek.se/mitt

Skolbibliotek Mitt

Det var allt för detta gång!

Vad vill du att vi ska skriva om i nästa medlemsblad? Är det något du saknar? Tipsa oss!!

För dig som inte är medlem men vill bli:

Betala in 200:- på vårt postgirokonto:

4285103-0, alternativt bankgiro: **5667-7966**.

Ange namn, adress, telefon och e-post.

Som medlem får du bl.a. lägre avgift på våra studiedagar. Välkommen till föreningen!

Gemensam webbplats för de regionala skolbiblioteksföreningarna:

www.skolbibliotek.se

(Svar på frågesporten: 1a, 2b, 3c, 4b, 5c, 6b, 7a, 8a)